

Pauline Verhelst
Universiteit Gent
Contact: Paulineverhelst@live.be

Naar een inclusief en praktisch inzetbaar meertalig talenbeleid: attitudeonderzoek bij universiteitsdocenten

1. Inleiding

Vlaanderen wordt steeds diverser en het aantal thuistalen neemt elk jaar toe (Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018). Die talige diversiteit zien we ook aan de universiteit. In het academiejaar 2020-2021 spreekt 13,3% van de instromende generatiestudenten thuis een andere taal dan of naast het Nederlands (Directie Onderwijsaangelegenheden 2021); een aantal dat de laatste jaren enkel is gestegen. Om die studenten voldoende te kunnen begeleiden en ondersteunen, zet de Universiteit Gent (UGent) sterk in op een inclusief talenbeleid. Maar bereikt dat beleid ook de praktijk? En in welke mate spelen de attitudes van de docenten zelf een rol?

In dit onderzoek onderzochten we hoe docenten tegenover meertalige studenten staan, en hoe die houding zich vertaalt naar de lescontext. De vaststellingen uit de praktijk koppelden we aan de verwachtingen die in het talenbeleid worden geschetst.

2. Talenbeleid UGent

In haar talenbeleid wijdt de UGent één doelstelling aan de meertalige achtergrond van haar studenten: “Anderstalige studenten krijgen extra taalondersteuning zodat gebrek aan Nederlandse taalvaardigheid geen drempel vormt voor studiesucces”. Deze vormen van ondersteuning houden onder meer in dat studenten workshops kunnen volgen of individuele (taal)begeleiding kunnen krijgen. Meertalige studenten kunnen ook op langere termijn begeleid worden bij het Universitair Centrum voor Taal. Verder kan een student een statuut aanvragen op basis van anderstaligheid. Met dat statuut kan een student extra tijd krijgen voor evaluaties en mag hij bij examens ook een vertalend woordenboek gebruiken.

Naast studenten worden ook docenten en monitoren begeleid. Lesgevers hebben bijvoorbeeld de mogelijkheid om een talenbeleidstraining te volgen en voor monitoren en begeleiders werd in het verleden onder andere de workshop ‘Hoe geef ik taalondersteuning’ georganiseerd. Aan lesgevers wordt ook gevraagd om rekening te houden met anderstalige studenten en om te streven naar “integratie van activerende werkvormen die die interactie bewerkstelligen, bv. samenwerkend leren, peerfeedback en communicatieve taken” (Directie Onderwijsaangelegenheden 2017). Daarnaast krijgen studenten, zoals gezegd, ook extra taalondersteuning.

3. Onderzoek: methode

De universiteit heeft dus een goed uitgewerkt talenbeleid voor meertalige studenten, maar de vraag is of dat beleid ook haar weg vindt naar de praktijk. We peilden in onze verkennende studie daarom naar de attitudes van universiteitsdocenten, en naar hoe die tot uiting komen in hun lessen. We hebben daarvoor een enquête opgesteld die we verspreidden over de lesgevers van één specifieke faculteit, namelijk de faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen. Van de gecontacteerde personen waren uiteindelijk 48 personen bereid om de enquête in te vullen in de maand waarin de enquête open stond.

4. Attitudes van docenten

Uit de resultaten blijkt dat de docenten algemeen een positieve attitude hebben ten aanzien van meertaligheid. Ze geven aan dat meertalige studenten een voordeel hebben op hun eentalige en moedertalige studenten en zien meertaligheid als een meerwaarde. Daarbij kan volgens de deelnemers vooral het grotere multiculturele kapitaal een voordeel zijn. Ook zouden de studenten een grote cognitieve flexibiliteit en een groter metalinguïstisch bewustzijn hebben.

Tegelijk zijn de docenten er zich van bewust dat meertalige studenten soms moeilijkheden kunnen ondervinden. De lesgevers geven van zichzelf aan dat ze proberen om aan die moeilijkheden tegemoet te komen door ondersteuning en een veilig leerklimaat aan te bieden. Slechts een minderheid vindt dat ze meer vormen van ondersteuning zouden kunnen aanbieden. De meerderheid heeft ook geen nood aan meer hulp of begeleiding om met meertaligheid in de lessen om te kunnen gaan, en de docenten voelen zich voldoende bekwaam in hun lespraktijken. Wel is er vraag naar meer concrete richtlijnen voor de manier van evalueren.

5. Kennis over het talenbeleid

Wat betreft kennis over het talenbeleid, waren de resultaten eerder teleurstellend. De helft van de docenten kent het talenbeleid niet en slechts één docent heeft het talenbeleid grondig doorgenomen. Hoewel de UGent sterk inzet op het doorvoeren van een talenbeleid, blijkt het een groot deel van de lesgevers niet te bereiken. De overgrote meerderheid voelt zich bovendien niet gemotiveerd om het beleid door te lezen. Dat getuigt van een desinteresse en kan wijzen op een gesloten houding ten opzichte van talen in de lespraktijk.

Toch zien we dat de meeste docenten wel (taal)ondersteuning aanbieden aan de studenten. Het talenbeleid is dus geen absolute voorwaarde voor een goede les of voor openheid naar meertalige studenten toe. Desondanks zijn de vormen van ondersteuning beperkt en gaat het vooral om initiatieven die voor alle studenten nuttig zijn.

6. Vertaling naar lespraktijk en evaluatiemethode

Hoewel de meerderheid van de docenten niet op de hoogte is van het talenbeleid, blijkt dat ze toch vaak één of meerdere vormen van taalondersteuning kunnen benoemen. Over de soorten initiatieven gaat het van het algemene hulpcentrum 'Taalonthaal' over het universitaire talencentrum UCT tot specifieke projecten zoals 'het *buddy*-project'. Andere initiatieven die worden opgenoemd, zijn de taaltips van de UGent of de workshops rond 'Academisch schrijven'. We zien echter wel dat docenten die het talenbeleid wél kennen, meer en meer specifieke functionaliteiten voor meertalige studenten kunnen opnoemen.

De meerderheid van de docenten biedt dergelijke initiatieven ook effectief aan. Uit de resultaten blijkt dat slechts twee respondenten geen enkele vorm van ondersteuning aanbiedt. De overige respondenten bieden wel een of meerdere functionaliteiten aan. De meest populaire zijn 'het gebruiken van visueel ondersteunend materiaal', 'het taalgebruik bewust verzorgen' of 'activerende werkvormen gebruiken'. Hierbij willen we

onmiddellijk een kleine nuance maken. De vormen van ondersteuning die het meest worden aangeboden, zijn niet enkel gericht op meertalige studenten, maar komen ook andere studenten ten goede. ‘Activerende werkvormen gebruiken’, bijvoorbeeld, werd in de visie van de UGent in de afgelopen twee jaren sterk aanbevolen.

De redenen die de docenten aanhalen voor het niet-aanbieden van vormen van ondersteuning zijn dat ze zich er niet bekwaam voor voelen of dat er volgens hen geen noodzaak voor is bij de studenten. We stelden echter vast dat de meeste docenten niet op de hoogte zijn van de meertalige achtergrond van hun studenten. Eigenlijk weten ze dus niet of er nood is aan extra ondersteuning of niet. Ze vinden daarbij ook dat het vooral de verantwoordelijkheid is van de studenten om op zoek te gaan naar vormen van ondersteuning.

7. Conclusie

De UGent zet sterk in op haar inclusieve talenbeleid, maar in de vertaling van dat beleid naar de lescontext gaat het mis. Bijna de helft van de bevroegde docenten is niet op de hoogte van het talenbeleid dat de UGent heeft en bijna niemand heeft het beleid doorgelezen. Het is volgens ons dus belangrijk dat de universiteit inzet op de bekendheid van het talenbeleid alvorens te sleutelen aan het beleid zelf. Meer aandacht moet volgens ons gaan naar welke factoren de motivatie van docenten kunnen vergoten.

Een bijkomende moeilijkheid is de verantwoordelijkheid in dit verhaal. Docenten vinden dat studenten zelf op zoek moeten gaan naar ondersteuning en dat de universiteit deze ondersteuning moet aanbieden. Hoewel dat voor initiatieven zoals workshops of leerpaden zeker het geval is, is er ook een zekere vorm van ondersteuning nodig in de lessen. Docenten zouden hierin begeleid moeten worden. We stellen dus voor dat er bij het talenbeleid ook concrete tips meegegeven worden voor hoe docenten in de lessen een open houding tegenover meertaligheid kunnen aannemen.

In de presentatie gaan we dieper in op de concrete acties die de UGent opzette naar aanleiding van dit onderzoek.

Referenties

Directie Onderwijsaangelegenheden (2017). ‘Talenbeleidsnota: de Ugent-visie op Academische Taalvaardigheid’. Gent: Universiteit Gent. Online raadpleegbaar op: <https://www.ugent.be/student/nl/studeren/taaladvies/talenbeleid/talenbeleidsnota.pdf> op 17 maart 2021.

35ste HSN-Conferentie

Directie Onderwijsaangelegenheden (2021). 'Data over anderstaligheid aan de Universiteit Gent'. Gent: Universiteit Gent. [Ongepubliceerd].

Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. (2019). 'Statistisch jaarboek van Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor (2018)'. Online raadpleegbaar op: <https://www.statistiekvlaanderen.be/nl/vlaamse-migratie-en-integratiemonitor>.